

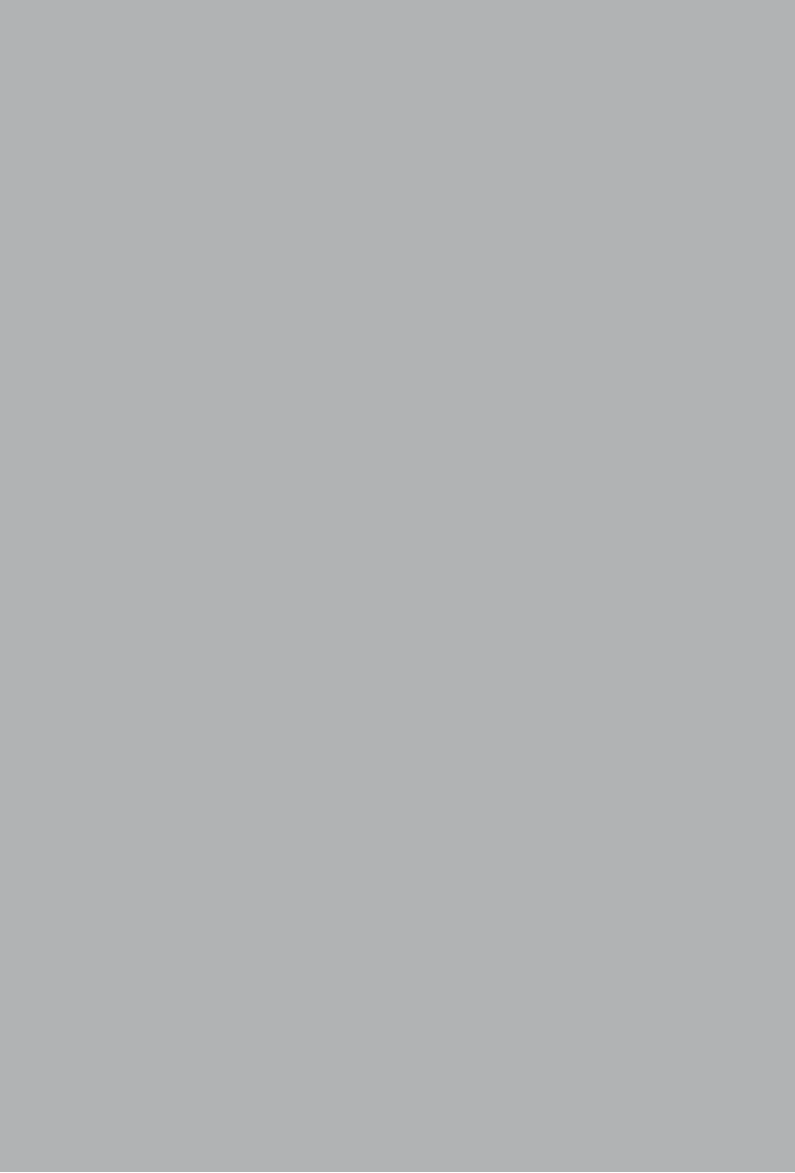
TRACK

Michal Hvorecký

SMRT NA DUNAJI

TRACK

Michal Hvorecký SMRT NA DUNAJI

III KNIHA ZLIN

Michal **Hvorecký**

SMRT NA DUNAJI

Kniha vyšla s finančnou podporou Komisie SLOLIA,
Literárne informačné centrum, Bratislava.

Copyright © Michal Hvorecký, 2011

Translation © Martin Hradecký, 2013

Cover and layout © Lucie Mrázová, 2013

ISBN 978-80-87497-67-8

ISBN 978-80-7473-095-5 (PDF)

I. ČÁST

„Chvílemi se mi zdá, že po Dunaji lodě plné šilenců odplouvají do míst plných temnoty.“

Umberto Eco: Jméno růže

„Když jsem svou hlavu ponořil pod hladinu Dunaje a cítil jsem, jak mě unáší proud, uslyšel jsem u dna tiché syčení: to zpívaly kamínky a přesýpal se písek. Ten zvuk mě provázel dál, stále rychleji a opojněji, a já jsem věděl, že až se vynořím, na druhém břehu spatřím v dálce sluncem zalité město.“

Pavel Vilikovský: Moje Bratislava

„Město Prešpurk nepatřilo ani Maďarům, ani nám. Je to německé město. My ale na něj máme právo, neboť jeho zázemí je slovenské. My bezpodmínečně potřebujeme Dunaj!“

Tomáš Garrique Masaryk, prezident ČSR, prosinec 1918

Prolog

Martin Roy se prodíral hustou mlhou, kterou do chodby vypouštěly stroje na výrobu dýmu. Měl na sobě stříbrný protipožární oblek a na hlavě žlutou helmu. Neviděl ani na krok. Ústa mu zakrývala rouška. Hnán nedočkavostí si podle instrukcí okamžitě klekl, ruce natáhl dopředu a začal se plazit. V nové poloze bylo jeho tělo sice víc zkroucené, ale bylo to jistější. Dole nad kobercem ještě zůstalo trochu kyslíku. Z klimatizace se silně kouřilo a pot se Martinovi lepil na záda. Z reproduktorů se valil jekot sirény a lidské hlasy.

Stroboskop simuloval žár ohně. Už tak úzký prostor se klaustrofobicky zmenšil. Martin se pokoušel vzpomenout si, kde jsou další dveře. Loď se mu teď zdála mnohem větší, než když ji viděl za světla. Chodba nebrala konce. Báł se, že to nezvládne. V té nemožné kombiněze byl splavený jako myš. Prolezl už deset kajut, ztratil spoustu času a nezvěstnou osobu stejně nenašel. Levá, pravá, levá, pravá, do pohybu dával všechnu svalovou energii a plíce hrozily, že prasknou. Kůže ho pálila, byl popletený a nervózní, hlavou otáčel jen s bolestí. Do nohy dostal křeč a na zádech měl husí kůži.

Stále myslel na to, že na recepci sedí rozhodčí se stopkami a nemilosrdně odpočítává čas. Američané neustá-

le vyhodnocovali reakce starých i nových zaměstnanců. Někde za Martinem stál jeden z poskoků, každý jeho pohyb natáčel na kameru a určitě to hned posílal přímo do Chicaga. Celé to úsilí mu připadalo beznadějně – na tuhle práci se vůbec nehodí! Připadal si nezkušený a nemotorný. Jako typický suchozemec.

Svůj první protipožární výcvik zažíval Martin v docích v holandském Lobithu: nácvik toho, jak reagovat v případě lodní katastrofy, ohně, potopy nebo útoku pirátů. Celková požární a bezpečnostní pohotovost, včetně připravenosti na teroristické útoky, se vyžadovala nejen na pobřeží Somálska nebo ve východoasijských vodách, ale už i v celé Evropské unii. Skupina zaměstnanců společně trénovala reakci na rozsáhlý požár. GPS již před půl hodinou vyslala varovný signál, který automaticky udal okolí polohu lodě a přivolával pomoc. Fiktivní záchranná akce běžela naplno. Drahocenné vteřiny ubíhaly a Martina tlačil čas. Většinu kroků splnil podle plánu. Ale někde pořád zůstávala osoba, bez které evakuace nemohla být dokončena. Byla to Martinova zodpovědnost. Hrozilo, že pokud úkol nesplní do dvou minut, prostor se hermeticky uzavře a dál už by se s ním nepočítalo. Ven by se nedostal ani on, ani nikdo jiný, kdo by s ním a kvůli jeho chybě zůstal za bariérou.

Selhat tak rychle by znamenalo potupu. Dostat se do závěrečné části konkurzu ho stálo nemálo námahy i peněz. Odjet hned domů se mu opravdu nechtělo – v takovém případě by mu neproplatili letenku ani náklady. Za každou cenu se chtěl dostat do cíle. Prsty šátral po tapetách, až našel kovový rám, a dokonce i kliku. Zabral za ni a vpadl do kajuty. Rozsvítil baterku a ze tmy na něj začaly vyskakovat předměty. Miniaturní místnost měla strop namalovaný na bílo a u stěny stála rozkládací postel. Vstal a okamžitě k ní zamířil, ale se zklamáním

zjistil, že je prázdná. Figuríny si přece zvykli ukládat právě sem. Ze štiplavého dýmu, který se valil dovnitř, se rozkašlal. Na stolku ležela klávesnice a nad ní trčel monitor. Baterkou posvítil na druhou stranu kajuty.

Úzké dveře vedly do koupelny. Otevřel je a na mini-aturní polici pod zrcadlem uviděl mýdlo, sprchový gel a šampon, vše v balení s velmi barevnými logy. Nikde nikdo. Odhrnul závěs ve sprše. Rozhodující okamžik. Konečně! Martin posvítil do tváře mladé dívky – měla simulovat bezvědomí, ale místo toho zářila širokým úsměvem.

„Ááá, vypni to, vždyť oslepnu!“ zakřičela.

„Jsi v pořádku? Můžeš dýchat? Beru tě na ramena a jdeme. Musím tě evakuovat! Potřebuješ první pomoc?“ odříkával Martin naučené věty.

Hlavou mu probleskovala fakta, která do něj vtloukali sedm dnů. Od rána do večera lítal nahoru dolů po všech třech palubách, poslouchal, mluvil, ani na chvíli si neoddechl. Naučil se bleskově si obléknout záchrannou vestu a bojovat o drahocenné vteřiny. Do hlavy mu vtloukali firemní hesla: Nikdy neztratit kontrolu sám nad sebou. Zdvořilost za všech okolností. Radost prodává. Problém rovná se výzva. Život je loď a kariéra cíl. ADC je naše ABC. Adepti ty kecy poslouchali tak pozorně, jako by si je hned vrývali do paměti.

Tak dlouho si před zrcadlem musel zkoušet „komerční úsměv“, až se mu ústa křivila bolestí. Dvě dopoledne ho dokonce mučili na trénincích sebeobranu a řešení davových krizových situací systémem Krav Maga. Na firemním semináři se kolektiv násilně stmeloval, což bylo pro Martina ještě náročnější. Každý večer totiž končil doslova ožíračkou.

V roce 1991 se u Hainburgu srazil člun rakouských celníků se sovětským plavidlem – tři mrtví. V roce 1996

se nedaleko elektrárny Freudenu potopil slovenský remorkér Ďumbier a osm z devíti lodníků zahynulo. V létě roku 2004 narazila německá výletní loď do pilíře vídeňského Říšského mostu a devatenáct osob utrpělo zranění. V prosinci roku 2005 se u rumunské Brailly potopil po požáru tlačný remorkér, na palubě bylo jedenáct mužů a všichni zahynuli. 21. srpna 2009 shořela německá loď se sto padesáti pasažéry, zahynul, dá-li se říct naštěstí, jen jeden člověk. A desítky dalších dunajských katastrof, o kterých musel nazpaměť vědět kde, kdy, a hlavně proč se staly, a jak se jim v budoucnosti vyhnout. Na závěr Martina z učiva přísně vyzkoušeli. V teoretické části uspěl. Teď měl před sebou závěr té praktické.

„Nepřeháněj! Kde jsi byl tak dlouho? Už mi tu bylo samotné smutno...“ rozesmálo se děvče.

„Co je? Neblázni a pojd! Pospěšme si,“ namítl.

„Prosím tě, dělám to už potřetí. Stačí nahlásit výsledek a hotovo. Najímají si nás z herecké akademie v Amsterdamu. Platí docela dobře, jen škoda, že dolar šel tak dolů...“ odpověděla a zapnula vysílačku: „Našel mě. Vypněte ten randál. Jsem hluchá a z toho smradu se brzo udusím. Váš nováček je celkem šikovný. Trochu mu to trvalo, ale zjevně má talent.“

„To už je fakt všechno? Nemusím tě brát ven? Jsi si jistá?“ zeptal se vystrašeně Martin. Cítil, že cíl má na dosah.

„Hele, můžeš mě vzít do náruče, odnést na postel a naučit mě dýchání z úst do úst,“ řekla a natáhla k němu ruce. „A přestaň mi svítit do očí!“

Martin lapal po vzduchu. Vypnul baterku a dívku si změřil: mladá herečka s nápadně černýma očima, růžolícími tvářemi a našpulenými rty. Vlasy se jí lepily na čelo. Trochu se v nepohodlné poloze protáhla a tričko

obtáhlo plná prsa. Chvíli zaváhal, pak ji celý zaražený nadzdvihl a odměřeně ji políbil na tváře.

„Hraješ celkem dobře,“ řekl. „Běž raději do divadla. Čau!“ rozloučil se s ní. O dvě hodiny později se v salonu konala závěrečná party na oslavu ukončení tréninku. Na začátku šéf Martina přítomným krátce představil a pak se ho zeptal, jestli má rád výzvy. Jasněže Martin nemohl odpovědět záporně.

„Ano, velmi,“ řekl Martin.

První dvě slova, která v novém zaměstnání vymyslel vlastní hlavou. Až doteď jen přikyvoval a opakoval, co mu přikázali.

„Tak mi dovol, abych tě slavnostně jmenoval ředitelem. Přeu ti za celou firmu American Danube Cruises spoustu úspěchů!“ zvolal šéf.

Martin nevěřícně zíral a převzal od šéfa listinu plnou zlatých písmen. V ten moment se z něj oficiálně stal Cruise Director, tedy ředitel plavby. Nenamlouval si bůhvíco, protože se hned dozvěděl, že honosnými názvy pro podřadné pozice se to tu jen hemží. Ředitelé rostli v ADC jako houby po dešti. I pokojská se ve firmě nazývala Chairwoman of Housekeeping, plavčík zase Chief Nautical Officer a i poslednímu strojníkovi se říkalo General Engineer Commander.

Bourbon tekla na party proudem, vše na účet Chicago. Martin poznal své kolegy: od třech důstojníků přes recepční, kuchaře, lodníky až po uklízečky. Před očima mu defilovala posádka lodi MS America. S pitím si dával pozor a ostatní opravdu vypadali mnohem hůř než on, potáceli se neupravení a opilí – nebo to jen hráli? Něco na té situaci se mu nezdálo.

Nejvíce ho děsil malý oltář uprostřed stěny věnovaný nejmladšímu O'Connorovi, dědici ADC. Ve středu mladík pomocí videopřenosu z Chicago dokonce promluvil

na marketingové mši. Jeho projev všichni vynášeli do nebes, Martin si ale myslel, že i jeho ručně šité sako je výřečnější. Ještě větší výpovědní hodnotu měl široký zlatý náramek na jeho levém zápěstí, nejširší, jaký kdy Martin u chlapa viděl. Po každé majitelově motivační hlouposti se v místnosti ozvalo souhlasné zašumění a potlesk. Ještě i na oslavě, když zaměstnanci procházeli kolem jeho fotky, se před ní na okamžik mlčky zastavili. Kdosi se chvástal, že si minulý rok v Basileji s O'Conno-rem podal ruku, a ostatní mu gratulovali.

Před půlnocí se Martin Roy osmělil a představil se i kapitánovi, který se jmenoval Atanasiu Prunea.

„Co kdyby se to opravdu stalo?“ zeptal se.

„Nerozumím. Co myslíš?“ zeptal se kapitán, kterému se už pletl jazyk.

Zvláštějšího člověka Martin ještě neviděl. Od prvního dne měl podezření, že s tím mužem není něco v pořádku. Nikdo z posádky nebudil tak dokonalou iluzi dalekých plaveb jako Atanasiu. Na lodích pracoval dvacet pět let, na těch pobřežních středomořských i na největších zaoceánských. Měl vizáž melancholického obra, spleť vrásek okolo očí a tvář ošlehanou větrem, spálenou sluncem a poznamenanou neúprosným časem. Neměl vzdělání ani výjimečnou inteligenci – čemu tedy vděčil za to, že dosáhl vedoucího postavení? Možná své trpělivosti a zdraví. Odsloužil si dva roky po sobě bez dovolené i neschopenky a takový přístup si ADC cenila nade vše. Firemní předpisy dodržoval jako sektář. V servilnosti se mu nevyrovnal nikdo. Z posledního plavčíka se vyšvihnul až do nejvyšší funkce. S takovou houževnatostí se už dá vydělat a on celý život postupoval od menšího bohatství k většímu.

„Přece nějaká katastrofa... Oheň... Voda... Co já vím – všechno, co jsme trénovali,“ vysvětlil Martin.

Jen co to vyslovil, kapitán se začal třást vzteky.

„Poslouchej, na to raději nemysli a už vůbec ne na tak strašidelném místě. Lidi na lodích jsou pověřiví a o jistých věcech se nemluví... To se nauč, jinak tě posádka mezi sebe nepřijme. Dobře, chlapče? Rozumíš mi? Jak se jmenuješ?“

Martin se ještě jednou představil.

„Pro kapitána je neodpuštělný hřích, i když jen škrábne dno lodi, která se plaví pod jeho velením. Firma se to možná nikdy nedozví, ale člověk na to nezapomene, nese si to s sebou navždy, je to úder přímo do srdce. Stačí jediný dotyk se zemí, i jen škrábnutí plechem a stroj se otřeše až v útrokách. Vím, o čem mluvím, zažil jsem to a pořád na to myslím, zdá se mi o tom, v noci se budím a myslím na to, rozebírám to ze všech stran. Takže ty o lodích nevíš nic?“

„Ne, zatím ne, ale chci se to naučit. Už jsem i začal. O Dunaji jsem četl všechno, co se dalo sehnat.“

„To si jen myslíš. Knížkám nevěř. Určitě si namlouváš, jak jsi sečtělý. Na to všechno můžeš zapomenout. Začneš znovu. Rád bych věděl, proč někdo jako ty chce být na lodi? Nevypadáš jako typický kandidát. Celé je to trochu podezřelé, ten tvůj zájem – ne? Doufám, že tě nehledá policie. Neukradl jsi něco? Nekšeftoval jsi s drogama? Nefetuješ? Přiznej se!“

Martin zaprotestoval.

„Mohlo by to mít vážné následky. Nejen pro tebe, ale i pro celou loď.“

„Říkám pravdu,“ odpověděl Martin.

Ohromila ho zvučnost Atanasiova tónu, protože ještě před minutou se mu zdálo, že nedokáže ani artikulovat.

„A vy... prosím vás, máte manželku? Nebo rodinu?“

„Námořníci nemají manželky, jen vdovy, pro které žijí a vydělávají. Děti naštěstí nemám, aspoň o žádných

nevím. A ženské najdeš v každém přístavu, jestli tě zajímá tohle.“

„Proč jste se na Dunaj vůbec vydal?“

„Abych vydělal prachy, to je jasné. Co sis myslel?“ odpověděl Atanasiu. „Jsi si úplně jistý, že chceš jít na Dunaj?“ zeptal se kapitán.

„Ano, určitě!“

„Tak to pak ano, platí. Tu máš, napij se. Na! A tykej mi!“

Nabídl mu panáka naplněného až po okraj. Martin ho vypil na ex. Nápoj ho pálil v hrdle jako oheň. Najednou měl dojem, že všechno, co se za týden o bezpečnosti na lodi naučil, v tu chvíli zapomněl.

1. Přeměna

První noc na cestě se mu několikrát zdálo o prameni Dunaje. Německé městečko Donaueschingen navštívil jedinkrát v životě. Veletok začíná jako trochu větší louže v zámeckém parku knížat z Fürstenbergu, v nádrži z bílého mramoru, která se podobá kolébce obklopené neoklasicistními sochami. Vyvěrá z jednoho západního svahu Černého lesa, zároveň i z hlubin evropských dějin. Vzniká soutokem potoků Brege a Brigach a na začátku skutečně má modrou barvu.

Podle pověsti se unaveným římským vojákům nechtělo prodírat se temnými lesy ke skutečnému prameni, který byl po staletí tajemný jako začátek Nilu v Egyptě, a tak jako pramen označili toto zvláštní místo. Tenký proud vody padá jako přízračné tekuté stříbro. Dunaj vyrazí východním směrem přes pohoří Švábská Alba, přes propustné horniny v kopcích, kde se řeka v Immingenu na chvíli ztratí do podzemí, zmizí z povrchu zemského a vynoří se až o dvanáct kilometrů dál.

Ve snu Martin naléval na pramen kupy betonu a tlačil vodu zpátky do podzemního bazénu. Ale Dunaj se nevzdal, vždy se znovu vzchopil a kryt prorazil. Přidal další vrstvu. Voda si však pokaždé našla únikovou cestu, bublala novými gejzíry, vyhazovala kameny a vymílala

cestičky, až ho celého zalila. Převaloval se na posteli, choulil se pod peřinou a každou chvíli se budil.

Vstal a pospíchal. Rychlá sprcha, obléknout se a bez snídaně na taxík. Pasažéry vyzvedával na letišti Franze Josefa Strausse v Mnichově. V hale odemkl pronajatou firemní bezpečnostní schránku. Vytáhl plakáty z kartonu a dřevěné desky a na určeném místě si postavil malý, ale i tak dost trapný uvítací pult s logem cestovní kanceláře American Danube Cruises, dceřinné společnosti American Global Cruises. Na obrázcích se šklebili důchodci omlazení grafickými programy a Dunaj majestátně protékal rozzářenou Budapeští plnou šťastných starých lidí. Tváře na plakátech vypadaly stejně přirozeně a maďarsky jako bizon uprostřed kavárny Gerbeaud.

O firmě ADC se toho už popsaly stohy, dobrého i hodně špatného. Faktem je, že na Dunaji vlastnila devět lodí, a pokud jde o luxusní třídu, celý tok ovládala. Mateřská společnost podnikala na pěti kontinentech, nejvíce se zaměřovala na generaci důchodců a ročně přepravila víc než dvě stě tisíc lidí. Patřila známé obchodnické dynastii O'Connorů z Chicaga, která se rozrostla na nadnárodní koncern a z řek vytěžila bezedné moře peněz. Správa firmy zaplnila celý mrakodrap, ale na druhou stranu vedení kategoricky odmítalo na loď přibrat jednu jedinou novou pracovní sílu. Příjmení O'Connor znali v Evropě všichni správci lodních doků a kapitáni, ale neméně silné zázemí si firma vybudovala v Číně, v Austrálii, v Egyptě i doma v USA.

V sedm ráno na začátku srpna měl Martin Roy před sebou velmi dlouhý den. Když vítal hosty, míval na sobě světlé plátěné kalhoty a košili s krátkým rukávem ve stejné barvě. Nesnášel povinnou velkou jmenovku ve zlatém rámečku ocejchovanou písmeny ADC. Oblečení

pro každou pracovní příležitost přísně určovaly firemní předpisy, ale zaměstnanci si ho museli kupovat sami.

Aby se šetřily náklady, objednávala firma zásadně nej-lacinější letenky, a tak téměř pokaždé docházelo k velkým zpožděním a ztrátám zavazadel. Cestující přilétali ze všech koutů USA. Někteří museli přestupovat třikrát čtyřikrát.

Na letišti bylo rušno. V noci totiž vypadly počítače, což zpomalilo činnost kontrolní věže a způsobilo zpoždění. I cestující, kteří by za normálních okolností neměli důvod být nervózní, ztráceli nervy, ovívali se palubními vstupenkami a novinami. Martin se snažil číst rukopis, aby využil čas, ale v tom shonu a hluku se jen těžko soustředil. Navíc musel soustavně pozorovat automatické dveře, jestli už se v dálce u výdeje zavazadel neobjevili jeho turisté. Každou chvíli se podíval na digitální tabuli. Podle plánu příletů měli ti, kteří přestupovali v Londýně na Heathrow, dorazit každou chvíli.

První den s novými cestujícími považoval za zlomový. V to ráno se Martin převtělil do svého dvojníka a zbavil se každé části své předcházející osobnosti. Za tři roky tento divadelní trik vypracoval – s pomocí firmy – téměř k dokonalosti.

Začal tím, že nasadil komerční úsměv. Potom změnil hlas, nervózní kadence se přelila do lehkosti, i roztržitost v gestech zmizela a nahradila ji ráznost a přesnost naučená na kurzech. Stal se z něho úplně jiný člověk, jednodušší, méně vzdělaný a s jinými zájmy, který téměř nečetl beletrii, miloval sport a americký rock, ze všeho nejvíc ale svou fiktivní snoubenku a rodiče, kteří najednou opět žili, člověk s dokonalou intonací, ještě američtější než americkou. Jako jednotku délky používal jen palec a míli, o naftě mluvil v galonech, o váze v librách a teplotu udával ve Fahrenheitech.